

ШЫН

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының

Тыва область болгаш Кызыл хоорай комитеттеринин, ажылчы чоннар депутаттарының област Советиниң органы

1953 чылда
НОЯБРЬ
3
ВТОРНИК
№ 215 (2900)
ӨРТӨӨ 20 КОП.

Калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп турар улеспүрнүң ажылдакчылары! Эки шиник болгаш чараш пөстөрни, эки шиник болгаш каас хептерни, быжыг болгаш шевергин идиктерни база бедик шынарлыг өске-даа барааннарын хөйүбиле берээл! Калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүрериниң күштүг көдүрлүүшкүнүн хандыраал!

(Октябрьниң социалист Улуг революциязының 36 чыл оюнга СЭКП ТК-ның Кыйгырларында.)

Калбак хереглел барааннарының бүдүрүлгезинче кичээнгейни күштелдирер

Калбак хереглелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп үндүрерин калбартып болгаш оларның шынарын экижидер дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП Төп Комитетиниң доктаалы болза, совет улустун үзүктөл чок өзүп турар материалдык болгаш культурулук хереглелдерин эң улуу биле хандырар дугайында Коммунисттик Партияның болгаш Совет чазактын могаг чок сагыш салышкынын тодаргайы биле көргүзүп турар.

Аар үлөтпүрүнүң хөгжүлдэинде чедип алдынган чедишкенирге үндөзүлгө, улус хереглелдериниң чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүрериниң шийтирилг көдүрүлүүшкүнүн организастаарыга бүгү байдалдар ам бар деп ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП ТК-ның доктаалында демделген турар.

Ажылчыларның, колхозчуларның, интеллигенциянын, бугу совет кижилеринин материалдык чагай амыдыралын улам ынап экижидерин хандырар чорукту Коммунисттик партия болгаш Совет чазак боттарынын кол сорулгазы кылдыр көрүп турар. Ол кол сорулганы барымдалаш, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП Төп Комитетиниң чуртка четчир саныг калбак хереглел барааннарыг турарын чедип алыр сорулга биле эң чокку ийи-үш чылдарда чик үлөтпүрүнүң хөгжүлдэин бүгү хемчег биле күштелдирерин эргежок чугула деп санап турар.

Областың бүдүрүлгелери тос айларнын күрүнө планын бараанниң продукция талазы-биле 100,5 хуу, нияти продукция талазы-биле 102,7 хуу күөсеткен. Оон иштинде Кызылда дааранылга комбинады сентябрь айыны планын инти продукция талазы-биле 144,1 хуу, бараанниң продукция талазы-биле 170,7 хуу күөседип, дааранылга кылыгыларын шынарын элээн экижидип, күш-ажылдык бүдүрүкчүлүгүн онаалгазын ажыр күөсеткен. Социалисттик чарышты калберткааның түнелинде Кызылдың аш-чем комбинадының ажыл элээн экижизин болгаш сапог мастерскаязы бүдүрүлгө планын күөсүдир талазы-биле багай эвес ажылдап турар.

Калбак хереглел барааннарын бүдүрүп үндүрерин калбартып сорулга салдынын турар. Партияның болгаш чазактын доктаалында 1954—1955 чылдарда калбак хереглелдин чугула барааннарын бүдүрүп үндүрерин таллазы биле онаалга доктаатынган болгаш 1956 чылда ол барааннарын бүдүрүп үндүреринин өзүлдөи тодаргайлаштырган. Үлөтпүр барааннарын бүдүрүп үндүрерин көвүдөдиринин темпини канчаар дүрдөдөрүнүн дугайы ол доктаалда айткан мындыг чижектер херечилеп турар: 1950 чылда деннээр 1956 чылда дүк кылыгыг пөстер—2 катап, торгү пөстер—5 катап, хөвөк-саазын кылыгыг пөстер—70 хуу, иштики хеп кылыр трикотаж 2,8 катап, эр, хөвөк-саазын ук кылыгыглар—80 хуу, хөв идиктер—70 хуу, даараныр машиналар—5,9 катап, чадаг-тергелер—5,8 катап, шактар—3,2 катап, радио-приемниктер болгаш телевизорлар—5 катап өзөр.

Областың чурт бүдүрүлгезинин ажылдында кол четпес чүл болза, бүдүрүп үндүрүп турар продукциянын шынарын куду болуп турары болуп. Ышкы заводун, бай-лаактын үлөтпүр комбинадынын кылып турар меосельдеринин болгаш иштан кылан өске-даа кылыгыларын шынары багай. Хөй-хөй кылыгыларнын хевирин чевен болгаш будук каасталгазы четпес болуп турар.

Чурт үлөтпүрүнүң бүдүрүлгелеринде эки шынарыг продукция бүдүрүп үндүрерин дээш харысалгалды болуп чоруктуң өзүзүгә ажылдакчыларын чаңкытырбайн турар Үлөтпүр черлеринде партия организацилары калбак хереглел барааннарынын шынарын экижидеринче бүгү ажылдакчыларын кичээнгейни угландырар талазы-биле четпес ажылдап турарын демделгери чугула.

Улустун хереглел барааннарын бүдүрүп үндүреринин күштүг көдүрүлүүшкүнүн хандырар, чоңга каас чараш, быжыг болгаш шевергин бараанни хөйү-биле бээр дээш демисел областың бүгү ажыл-агый, совет болгаш партия организациаларын чугула сорулгазы болуп.

Кызыл хоорайның VII партконференциясы

Октябрь 31 болгаш ноябрь 1 хүнеринде Кызыл хоорайның Сталин аттыг культура Бажынынга Кызыл хоорайның VII партия конференциясы болуп эрткен.

Совет кижилериниң хүн-бүрүдө өзүп турар хереглелдерин хандырары, оларнын сеткил-сагыжынага тааржыр бедик шынарыг барааннарын хөйү-биле бүдүрүп үндүрерин чурт үлөтпүрүнүң ажылдакчыларын алдарлыг херээ болуп.

Конференцияга СЭКП хоорай комитетинин ажылдын дугайында отчётту болгаш ревизия комиссиязынын отчёду чугаалашкан болгаш СЭКП-нин Кызыл хоорай комитетинин сонгаан.

Күрүнө онаалгаларын долдур болгаш ажыр күөсүдир дээш социалисттик чарышты чурт үлөтпүрүнүң ажылдакчылары бо хүнерде улам калбартып турар. Оларны СЭКП ТК-ның октябрь кыйгырларынын мындыг сөстери сорул киирип турар:

ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитетинде

Калбак хереглелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп үндүрерин калбартып болгаш оларның шынарын экижидер дугайында

Коммунисттик партияның чуртту индустриализастаар талазы-биле полтиказын чедишкениг боттандырганнын түнелинде Совет Эвилели ам үеде бистин Төрээн чуртувустун улус ажыл-агыйнын тускай болгаш капиталисттик чурттардан хамаарылга чокка дүрген хөгжүлдэин хандырар күчүлүг, техника талазы-биле сайзырангай аар үлөтпүрүг болуп турарын ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП ТК демделеп тур.

1940 чылга бодаарга харын-даа элээн куду болуп. Ворсудуг пөстер, шокор болгаш кышкы платье пөстери, чорганнар, сонга караанга азар пөс кылыгылар, коттонуг херэжени уктар, шевергин кылыгыг эр уктар, торгү иштики ак хептер, думчук аржыкылдар, идик аймаа, дүктен кылган пөстер, бөрттер, даараныр кылыгылар, аяк-сава, мебель болгаш радиоприемник, телевизор, кылдырааш, чадаг-терге дээш чижектик культура хереглелдин барааннары, аял ышкаш чоңунг амыдыралын экижидер база херэжениннин бажыга күш-ажылын чигедир барааннар—лаараныр машина, соодулаглар, доурак-доозун сордурукчулары, хеп чуур машина бүдүрүп үндүреринин деннели дыка четпес.

Модельге болгаш шоптулуг идик аймаанга база хөм улдуңуг идик аймаанга чоңунг негелдеш хандыртып турар. Бедик шынарлыг, ики уран-шевер кылыгыг аяк-савазыр, фарфорлар эвээш бүдүрүп үндүрүп турар. Шактарнын ассортименти эвээш.

Министерствоуунуң база ССРЭ-нин Тудуг материалдарынның министерствоуунун эң чугула сорулгаларының бирээзи болза, совет кижилериниң күш-ажылын чигедир богаш амыдырал байдалын экижидер культура-амыдыралга хамааржыр чүдүлгөдөн кириштиришаан, калбак хереглелдин чүдүлгөдөн чоңга үндүрүп бээрин дыка улгатырары болуп.

Аар үлөтпүрүнүң бир дугаар ээлчегде хөгжүлдэинин сорулгаларын шийтирилээни үлөтпүр бүдүрүлгезинин нияти хемчээлинге аар болгаш чик үлөтпүрүнүң аразында бот-боттарында хамааржылгазын үндөин биле өскерткен.

СЭКП-ниң бүгү үлөтпүрүнүң продукциясында бүдүрүлгенин чепсек-херекселдеринин үлүү 1953 чылда 70 хуу хире болуп. Ычангаш аар үлөтпүрүнүң бот деннэи үлөтпүр бүдүрүлгезинин нияти хемчээлинде үштүн ийзинден ажыг болуп турар. Ам аар үлөтпүрүнүң хөгжүлдэинге чедип алган чедишкениннин суурунга улустун хереглелдеринин чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүреринин үндөин көдүрүлүүшкүнүн организастаарыга бүгү байдалдар бар, хереглелдин чепсек-херекселдерин бүдүрүп турар үлөтпүрүнүң адырларын хөгжүлгөдөргө капитал салышкынарын дыка улгатырар арга бар.

Сонгаарладып болбас сорулга болза, ийи—үш чылдар иштинде чоңунг үлөтпүр барааннары-биле—пөстер, хеп, идик аймаа, аяк-сава, мебель болгаш культура-амыдыралдын база бажыг иштинин өске-даа чүдүлгө биле хандыртынган турарин дыка бедилери болуп.

Калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүрүнүн сан талазы-биле өзүлдэинге хереглештир оларнын шынарын экижидери эвээш эвес ажылдузалыг болуп. Калбак хереглелдин барааннарынын шынары бо үеге чедир совет хереглелдинин өзүп турар ителделеринден чыдып калып турар.

Оон-биле хереглештир хереглелдин чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүреринге машина тудуунун, металлургиянын, химиянын бүдүрүлгө черлерин болгаш аар үлөтпүрүнүң өске-даа адырларын бүдүрүлгө черлерин—калба-биле хаара тудар аргалыг болдунган.

СЭКП-ниң Калбак хереглелдин үлөтпүр барааннарынын министерствоуун болгаш өске-даа үлөтпүр министрстволарынның дыка хөй бүдүрүлгө черлери, эвилелдешкен республикаларын чер-чер үлөтпүрүнүң болгаш тывшы кооперацияларын бүдүрүлгө черлери багай шынарлыг болгаш эвээш ассортиментилик продукцияны кылып үндүрүп турар. Ылангыя барааннарын сиилип кылдыр болгаш оларнын даштыкы хевирин экижидер талазы-биле ажыл бөгай тургустунган.

Сонгаарладып болбас сорулга болза, ийи—үш чылдар иштинде чоңунг үлөтпүр барааннары-биле—пөстер, хеп, идик аймаа, аяк-сава, мебель болгаш культура-амыдыралдын база бажыг иштинин өске-даа чүдүлгө биле хандыртынган турарин дыка бедилери болуп.

Калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүрүп турар үлөтпүрүнүң ажылдакчылары, а ол ышкаш садыг ажылдакчылары совет улустун чагай чоруунун дүрген өзүлдэин бедик шынарын барааннарынга хереглелдин улус дүрген өзүлдэин болдурүп турар дээрин өөренип көөр жуурулг.

СЭКП-ниң бүгү үлөтпүрүнүң продукциясында бүдүрүлгенин чепсек-херекселдеринин үлүү 1953 чылда 70 хуу хире болуп. Ычангаш аар үлөтпүрүнүң бот деннэи үлөтпүр бүдүрүлгезинин нияти хемчээлинде үштүн ийзинден ажыг болуп турар. Ам аар үлөтпүрүнүң хөгжүлдэинге чедип алган чедишкениннин суурунга улустун хереглелдеринин чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүреринин үндөин көдүрүлүүшкүнүн организастаарыга бүгү байдалдар бар, хереглелдин чепсек-херекселдерин бүдүрүп турар үлөтпүрүнүң адырларын хөгжүлгөдөргө капитал салышкынарын дыка улгатырар арга бар.

Эргижирээн модельдин болгаш чыгыс аай хевирин барааннары, а ол ышкаш улуг четпестерлик кылыгыг үндүрер чоруктар бар. Багай сиилигин, чараш эвес чоруктарлыг, өңү багай болгаш буудуу быжыг эвес пөстер ам-даа дыка хөй саныг бүдүрүп үндүрүп турар.

Чер-чер үлөтпүрүнүң болгаш тывшы кооперациязынын кол сорулгазы болза, Уралдын, Сибириниң, Ыраккы Чөөн-чүктүн, Ортаакы Азиянын болгаш Казахстаннын районнарынга чер-чер үлөтпүрүнүң база тывшы кооперациязын бүгү ээлчегде хөгжүдүп тургаш, улустун хереглелиниң чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүрерин болгаш барааннарынның шынарын бедилери болуп. Чоңунг амыдырал негелделерин хандырар талазы-биле чер-черин үлөтпүрүнүң болгаш тывшы кооперациязын бүдүрүлгө черлеринин ажылын шийтирип экижидери, септелге ажылдарын шынарыга болгаш чагыларын күөсүдиринин хуусааларына онза кичээнгейни салышаан, ательелер, комбинаттар база амыдырал негелделерин хандырар павильоннарын, а ол ышкаш мебель чадаг-тергелер, дааранылга машиналары, патефоннар, радиоприемниктер, идик аймаа, хеп септер мастерскаяларын болгаш химиктиг аштал-арылгаашкынын бүдүрүлгө черлеринин четкизин калбартыры эргежок чугула.

СЭКП Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш СЭКП-нин ТК-зын эки мөзүдүг, бедик шынарлыг барааннарын кылып бүдүрер сорулганы калбак хереглелдин чүдүлгөдөн бүдүрүп турар үлөтпүрүнүң бүгү ажылдакчыларын мурнунга салып тур. Бүдүрүлгө бүрүзүнүн, бүгүле ажыл-агый, партия болгаш профэвилел организациаларынның күлээлгези болза, бүдүрүп үндүрер кылыгыларын даштыкы байдалын шевергин болдурар, шынарын экижидер дугайында доктаамал сагыш салыры болуп.

Оон-биле хереглештир хереглелдин чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүреринге машина тудуунун, металлургиянын, химиянын бүдүрүлгө черлерин болгаш аар үлөтпүрүнүң өске-даа адырларын бүдүрүлгө черлерин—калба-биле хаара тудар аргалыг болдунган.

Даралыг кылыгыг болганчок-ла чедимге чок азы эргижирээн модель бөзүтүр белекетинин турар, чечир саныг пьюталар болгаш костюмнер эвээш кылдынып турар, херэжени улустун платьелери сиилиг талазы-биле чевен кылдынган болуп, херэжениннин болгаш бичин уругларын хеп кылыгыларын шокарлаашкын болгаш сиилиглер-биле четпес белекет турар, хепти даарап турла куду шынарын материалдары ажылгатынып турар.

Сонгаарладып болбас сорулга болза, ийи—үш чылдар иштинде чоңунг үлөтпүр барааннары-биле—пөстер, хеп, идик аймаа, аяк-сава, мебель болгаш культура-амыдыралдын база бажыг иштинин өске-даа чүдүлгө биле хандыртынган турарин дыка бедилери болуп.

Чик үлөтпүрүнүң хөгжүлдэинге хөвөк-саазын салышкынын дыка көвүдөдир, улус хереглелинин чүдүлгөдөн бүдүрүп турар талазы-биле онаалгаларын улгатырары болгаш хереглел чүдүлгөдөн бүдүрүлгезинге аар үлөтпүрүнүң машина тудуусун болгаш өске-даа бүдүрүлгелерин калба-биле кириштирери эргежок чугула дээрин ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП-нин ТК-зын санап тур.

Айтынган сорулганы күөсүдир төлөдө улустун хереглел чүдүлгөдөн бүдүрүлгезин бешки беш чыл планынын 1955 чылга доктаатканы улустун хереглел чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүрер талазы-биле даалгазын дыка эрте күөсүдир идыг хемчээлдерге калбартыры эргежок чугула.

Мабельдин, радиоприемниктерин болгаш телевизорларын хөй-хөй хевирлерин шынар талазы-биле багай. Барааннарынның шынарын бедилер талазы-биле чер-чер үлөтпүрүнүң болгаш тывшы кооперациязынын бүдүрүлгө черлери онза жожадап турар. Садыг организациалары барааннарынның шынары болгаш ассортименти эвээш четпес демиселлик турар, улуг негелдени болдуруп турар барааннарын бүдүрерин улгатырар-база таравас чыдып турар кылыгыларын үндүрерин кызырар талазы-биле үлөтпүрүгө негелделерин эвээш салып турар.

Аар үлөтпүр министрстволарынның, чуңун-даа мурнузда, Металлургия үлөтпүрүнүң министрствоуунун, Машина тудуунун министрствоуунун, Электростанциялар болгаш электри үлөтпүрүнүң министрствоуунун, Транспорт болгаш аар-машина тудуунун министрствоуунун, Камгалал үлөтпүрүнүң министрствоуунун, Ужар-чүлү үлөтпүрүнүң министрствоуунун, Химия үлөтпүрүнүң министрствоуунун, Ышкы болгаш саазын үлөтпүрүнүң доктаадыр:

Калбак хереглелдин барааннар бүдүрүлгезин чокку чылдарда көвүдөдир, оларнын шынарын бедилер болгаш ассортиментиин калбартып сорулга-биле ССР Эвилелиниң Министрлер Чөвүлелиниң, СЭКП-нин ТК-зын доктаадыры болза:

Дайын сөлдүдиги чылдарда чуртту чик үлөтпүрүгө калбак хереглелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп үндүреринин дайын мурнундагы деннели чедип алдынган болгаш аяк ашкыа. 1953 чылда бүдүрүп үндүргөн турар чүдүлгө болза: 5 миллиард 300 миллион метр хөвөк-саазын кылыгыг пөстер, азы 1940 чылга бодаарга 34 хуу хөй, 200 миллион ажыг метр дүк кылыгыг пөстер, азы 1940 чылга бодаарга 70 хуу хире хөй; 400 миллион ажыг метр торгү пөстер, азы 1940 чылга бодаарга 5 ажыг катап хөй; дайын мурнуун деннели-биле дөмөйлээрте 2,2 катап хөй иштики ак хеп трикотажы. Бажыг иштинин болгаш культуранын эт-херекселдеринин чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүрери 1940 чыл-биле деннээр дика өскөн.

Оон-биле хереглештир химия үлөтпүрүнүң министрствоуу чик үлөтпүрүнүң өзүп турар негелдени хандырбайн турар. Хөвөк-саазын үлөтпүрүгө хереглээр кубувый будуктар, өңүг күгүрлүг будуктар, дүккө болгаш хөвөнге синеер будуктар, хөмгө хереглээр нитробудуктар, сиилиг материалдарыга хереглээр будуктар, акриловый эмульсийлер, полихлорвиниловый смолдар болгаш оларга пластификаторлар болза чик үлөтпүрүнүң кылыгыларын шынарын экижидеринге болгаш ассортиментиин, калбартырыга эргежок чугула өске-даа химиктиг материалдар ам-даа четпес үндүртүпүп турар.

саннар хемч.-и	1954 чыл	1955 чыл
Хөвөк-саазын бүдүштүг пөстер	млн. метр	5549 6267
Дүк бүдүштүг пөстер	"	242 271
Торгү пөстер	"	504 573
Лен бүдүштүг пөстер	"	295 406
Иштики трикотаж хеп	млн. саныг	326 382
Даштыкы трикотаж хеп	"	79 88
Ук аймаанын кылыгылары	млн. эш	673 777
Хөм идиктер	млн. эш	267 318
Кидис идиктер	мун эш	29046 33469
Даарагыг кылыгылар	млн. рубль	44014 51805
Даараныр машиналар	мун саныг	1335 2615
Чадаг-тергелер	мун саныг	2510 3445
Мотоциклдер	"	190 225
Бүгү хевирин шактары	"	16800 22000
Оон иштинде хол шактары	"	5650 7150
Радиоприемниктер, телевизорлар	"	3186 4527
Оон иштинде телевизорлар	"	325 760
Амыдырал холодильниктери	"	207 330
Демир оруннар	"	13500 16540
Мебель	млн. рубль	5336 6958

И. Чугула-чугула барааннарын кылып бүдүреринин талазы-биле онаалдалы дараазында хемчээлдерге доктаадыр:

Хереглел чүдүлгөдөн бүдүрүп үндүрери ниятинде дайын мурнундагы 1940 чылдын деннелин 1953 чылда 72 хууга ажар.

Машина тудуунун бүдүрүлгө черлери чик үлөтпүрүнүң бүдүрүлгө черлеринге хереглээр машиналарын бүдүреринин эргежок чугула өзүлдэин хандырбайн турар, ол чорук калбак хереглелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп үндүреринин өзүлдэин саададып турар.

2. Калбак хереглелдин үлөтпүр барааннарынның чугула хевирлерин бүдүреринин өзүлдэин 1950 чылда-а баш удур көөр:

саннар хемч.-и	1954 чыл	1955 чыл
Дүк бүдүштүг пөстер	2 катап	
Торгү пөстер	5,2 катап	
Хөвөк-саазын бүдүштүг пөстер	70 хуу	
Иштики трикотаж хеп	2,8 катап	
Ук аймаанын кылыгылары	80 хуу	
Хөм идиктер	70 хуу	
Даараныр машпалар	5,9 катап	
Чадаг-тергелер	5,8 катап	
Шактар	3,2 катап	
Радиоприемниктер, телевизорлар	5 катап	
Мебель	3,9 катап	

Ноябрь 2-де СЭКП хооркомунун хуралдар залында VII партия конференциядан сонгутурган хоорай комитетинин I-ги пленуму болуп эрткен, СЭКП хооркомунун бюро

(Уланчызы 2-ги арында).

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинде болгаш СЭКП Төп Комитетинде

Калбак хереглелдин үлетпүр барааннарын бүдүрүп үндүрерин калбартып болгаш оларнын шынарын экижидер дугайында

(Эгези 1—2 ариннарда). дпр база шил эилдирер суугуларны болгаш дерилгелерни ажылгаарынын коэффицентизин беддер.

22. Сорттуг аяк-сава бүдүрүлгезинин талазы-биле онаалданы 1954 чылда 366 миллион рубль хемчээлге (1952 ч. январь 1-де бүдүрүлгелерин мөөнөпө садар өртээ ёзуугаар) болгаш 1955 чылда 418 миллион рубль хемчээлге, оон иштинде ССРЭ-нин Калбак хереглел барааннар үлетпүрүнүн министрствозунун талазы-биле 1954 чылда 350 миллион рубль, 1955 чылда—400 миллион рубль хемчээлге доктаадыр.

23. 1954 чылда ССРЭ-нин Калбак хереглел барааннар үлетпүрүнүн министрствозунун шил үлетпүрүнүн бүдүрүлгө черлери үрдүрүп кылган болгаш хепке үрдүрүп кылган сорттуг аяк-саваларны 90 миллион кезек саныг ылдыр, оон иштинде сугну болгаш араганын херекселдерин 2 миллиону, рюмкарлар, фужерлер, бокалдарны болгаш бокалчиктерин 13 миллиону, буттуг вазаларны 3 миллиону, чечек вазаларны 2 миллиону бүдүрүп үндүрерин хандырбышаан, 1954—1955 чылдарда сорттуг аяк-савалар ажылдап кылырын улгатыраарын үр-

дүрүп кылган болгаш хепке-үрдүрүп кылган сорттуг аяк-саваларнын шынарын экижидип тургаш, ассортиментизин калбартырынын күсел-биле чорудар.

Хрусталдан 1954 чылда 1,5 миллион кылыгларны бүдүрүп үндүрер. Алдын-биле каастаан чуул-буру он удазынныг кылыгларнын бүдүрүлгезин чаартыр.

24. ССРЭ-нин Калбак хереглел барааннар үлетпүрүнүн министрствозунга хүлээдири болза:

- а) Чурук-парлаалга болгаш алдын-биле сиңип каастаан кылыгларны ажылдап кылырын организастаар;
б) Шил шывыгдыг кылыгларны сестен эвээш эвес өңдүг ылдыр үндүрер, оон иштинде алдын рубик болгаш изумруда өңдүг кылыгларны 5 хуудан эвээш эвести үндүрер; дорт болгаш ужуражыштыр гранныг кылыгларны ажылдап кылырын калбаа-биле ажылаар;
в) Туалет херекселдерин, бедик шынарлыг вазаларны, арага херекселдерин, бедикти болгаш чанчылыг кылыгларны тускай саваларга савалааш азы халтааш садылгап турар организасталарга дужаар.

Шак бүдүрүлгезинин дугайында

25. Машина тудуушкунун министрствозунга хүлээдири болур:

а) Садыг организасталарына 1954 чылда херээженнерин «Заря» деп хол шагын 200 муң кезекти, оон иштинде 100 муң кезекти алдын корпустуг кылдыр, 1955 чылда 750 муң кезекти, оон иштинде 250 муң кезекти алдын корпустуг кылдыр киирип бээр.

Айттыгнын шактарын тускай хаар-жакчыгаш иштинге былгаар багыг азы чадыр торгу ленталыг бүрүн күүсет кылдыр чорудар;

б) Ам үде үндүрүп турар алдын вариантлыг херээжен «Сылдыс» деп шактардан ангыда, бо марканын чаа ийи вариантлыг алдын корпустуг кылдыр үндүрер;

в) «Тилелге» деп хол шактарын күзектерин ССРЭ-нин Садыг министрствозу-биле дугуржулга ёзуугаар хемчээлге болгаш хевирлерге 1954 чылдан эгелээш доврак-доозун, суг кирбес корпустуг, төп секунда стрелкалыг болгаш чырылар циферблаттыг база стрелкалыг ылдыр үндүрерин хандырар. «Тилелге» деп хол шагын үш ва-

риантылыг алдын корпустуг кылдыр 1954 чылда 60 муң кезекти, 1955 чылда—85 муң кезекти үндүрерин хандырар;

г) ССРЭ-нин Садыг министрствозу-биле санын чөпшээрешкеш, корпустары язы-бүрү каасталгалыг болгаш катыштырган (демир, пластмас) биче хемчээлди алтырар шактарын массалыг бүдүрүлгезин организастаар;

д) 1954 чылда орукка ап чоруур хөм корпустуг алтырар шактарын бүдүрүп үндүрер. Ханана азар ытык кагыштыг шактар кылып үндүрерин катап тургузар;

е) 1954 чылда стол кырынын шактарын экижип хевирлерин, оон иштинде бир неделяда азы ийи неделяда чангыс дыңзылар болгаш кагышкынныг, язы-бүрү корпустарлыг, циферблаттыг, стрелкалыг шактарын ажылдап кылыр болгаш оларны 1954—1955 чылдарда ССРЭ-нин Садыг министрствозу-биле санын дугурушкаш үндүрерин хандырар;

ж) Чаа хевирнин хол шактарын моон алаандан көргүстүнгөн санга кылып үндүрерин хандырар;

Table with 3 columns: (муң кезектер-биле), 1954 чыл, 1955 чыл. Rows include Довурак-доозун, суг кирбес корпустуг, Төп секунда стрелкалыг хевирин № 1, хевирин № 2, Чырылар циферблаттыг болгаш стрелкалыг хевирин № 10, хевирин № 11.

Чадаг-тергелер, мотоциклдер, патефоннар болгаш фотоаппараттар бүдүрүлгезинин дугайында

26. Машина тудуушкунун министрствозунга хүлээдири болза:

а) 350—500 куб. сантиметр хемчээлди цилиндрлерин хөдөлдиркичтеринг мотоциклдеринин конструктивинин 1955 чылдын январь 1-ге чедир чогаадып кылырын болгаш хевирлерин бедеткээр, ол ышкаш чадаг-тергелер моторларыннын ийден эвээш эвес хевирлеринин конструктивин ажылдап кылыр.

б) Чадаг-тергелерин хевирлээшкенин экижидер, 1954 чылдан эгелээш чадаг-тергелеринин 25-тен эвээш эвес хуузан язы-бүрү он ангы өңдөрлүг дозулар-биле дозулап, 50-ден эвээш эвес хуу орукка чоруур болгаш чинк чоруктуг чадаг-тергелерин болгаш дашгыкы кезектерин хромнаан тугуйлардыг 75 хуу уруглар чадаг-тергелерин бүдүрүп үндүрер;

в) 1954 чылда херээженнерин, элээди уругларнын чадаг-тергелерин болгаш чинк чоруктуг чадаг-тергелер бүдүрүп үндүрерин дыка көвүдөдир;

г) Эр улустун болгаш херээженнерин чинк чоруктуг чадаг-тергелерин хол торкозтарынын экижиптен системаны-биле бүдүрүп үндүрер;

д) Чингеткен кезектерин болгаш тугуйларны ажылдап тургаш бүгү хевирлерин чадаг-тергелеринин дензизин дыка чингедирин чедип алыр.

27. Чадаг-тергелерин чаа хевирлерин, оон иштинде «Тандем» хевирлиг чадаг-тергелерин, кожаткы тугуйлуг чадаг-тергелерин, уруглар-

нын (биче оолдарнын болгаш биче уругларнын) габаридин эвээжеткен чадаг-тергелерин, чүк көдүрер чоруун бедиктен чадаг-тергелерин болгаш өске-даа хевирлерин чадаг-тергелерин 1955 чылдын январь 1-ге чедир ажылдап кылырын Машина тудуушкунун министрствозунга хүлээдири.

28. Ужар-чүл үлетпүрүнүн министрствозунга хүлээдири болза:

а) Чадаг-тергелер моторларын бүдүрерин шингээди болгаш ол моторларын 1954 чылда 20 муң кезек санга база 1955 чылда—40 муң кезек санга бедеткээр;

б) Язы-бүрү күчүлдерлиг (ийден эвээш эвес) аскылыг хемелер моторларын бүдүрерин шингээди болгаш ол моторларны 1954 чылда 20 муң кезек санга бедеткээр.

29. Патефоннар бүдүрерин 1954 чылда 921 муң кезек чедир база 1955 чылда—1125 муң кезек чедир көвүдөдир.

30. Фотоаппараттар бүдүрерин 1954 чылда 765 муң кезек чедир база 1951 чылда 1000 муң кезек чедир көвүдөдир.

31. «Смена» деп фотокамерлерин биче габариттиг чаа массалыг моделдин бүдүрүлгезин 1954 чылдан эгелеп организастаарын болгаш ыдыг фотокамерлерин 1954 чылда 150 муң кезек санга база 1955 чылда—200 муң кезек санга бүдүрүп үндүрерин Камгалал үлетпүрүнүн министрствозунга хүлээдири.

Культур-амыдырал болгаш ажил-агый херекселдеринин барааннарын бүдүрүлгезин көвүдөдиринин, ассортиментизин калбартырынын болгаш шынарын экижидеринин дугайында

32. Ажил-агый херекселдин барааннарын бүдүрерин дыка көвүдөдирин хандырары-биле чергелештир продукциянын шынарын экижидер, бүдүрүлгенин специализациянын база оон-биле продукциянын бот-үнезин чингедиринин талазы-биле хемчеглерин чорудары, ол ышкаш бажык элдеринин күш-ажылын чингедир сорулга-биле барааннарын ассортиментизин калбартыры, таарымчалыг байдалдарын тургузары болгаш чоңуну амьдыралын экижидери ажил-агый херекселдин үлетпүр барааннарын бүдүрүп үндүрүп турар аар үлетпүр алдырларынын, хамыктын мурунда ССРЭ-нин машина тудуушкуну министрствозуну, Электростанциялар болгаш электро-үлетпүр министрствозуну, Транспорт болгаш аар машина тудуушкуну министрствозуну, Ужар-чүл үлетпүрүнүн министрствозуну, Камгалал үлетпүрүнүн министрствозуну, металлургия үлетпүрүнүн Министрствозуну, Тудук материалдар үлетпүрүнүн министрствозуну, ол ышкаш чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын чугула сорулгаларын бирээзи деп санаар.

33. Амыдыралдыг доврак сордулар херекселдерин бүдүрерин 1954 чылда 243 муң кезек база 1955 чылда 483 муң кезек чедирер.

34. Хеп чуур машиналарын бүдүрерин 1954 чылда 111 муң кезек база 1955 чылда 296,3 муң кезек чедирер.

35. Конструкция талазы-биле бедүүн болгаш чинк өртектиг хеп чуур машиналар (1,5 кг. кургаг иштиги хепке) бүдүрерин организастаарын Ужар-чүл үлетпүрүнүн министрствозунга, Электростанциялар болгаш электро үлетпүрүнүн министрствозунга хүлээдири.

36. Электри илирлер бүдүрерин 1954 чылда 3550 муң кезек база 1955 чылда 4375 муң кезек чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 9 катап көвүдөдир.

37. Кара шой савалар бүдүрерин 1954 чылда 47,7 муң тонна база 1955 чылда 67,5 муң тонна чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 5 катап хире көвүдөдир.

38. Баалынын шой савалар бүдүрерин 1954 чылда 12345 тонна база 1955 чылда 20070 тонна чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 7 ажыг катап көвүдөдир.

39. Баалынын демир савалар бүдүрерин 1954 чылда 61,2 муң тонна база 1955 чылда 114,2 муң тоннага чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 5 чартыктан хөй катап көвүдөдир.

Баалынын саваларнын шынарын дыка экижидерин болгаш ол саваларнын 70 хуудан эвээш эвезин бириги сорттуг кылдыр садылгап турар организасталарга бээрин хандырарын бараан берикчилерин министрствозуларга хүлээдири.

Чараш өңүг баалынар-биле шыптыг баалынын саваларын бүдүрерин калбартырын хандырбышаан, чангыс-азы кара өңнерлиг баалынар-биле шыптыг демир баалынын савалар бүдүрүп үндүрерин дыка кызырар.

40. Цинкалаан демир савалар бүдүрерин 1954 чылда 143,9 муң тонна база 1955 чылда 193,7 муң тонна чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 4 катап көвүдөдир.

41. Алюмин савалар бүдүрерин 1954 чылда 90 муң тонна база 1955 чылда 107 муң тонна чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 3 катап көвүдөдир.

Алюмин саваларны эки кылайтырынын аргазы-биле оларнын шынарын экижидерин, ол ышкаш оо саваларнын бүдүрүп үндүрүшкүнүн ажылгаарына өңтиг пластмас азы алюмин экижидерлерден азы кан кезектеринден кылган, изигте туруштуг дозу-биле шыпкан тудалар-биле чорударын министрствозуларга болгаш ведомствозуларга хүлээдири.

42. Самоварлар бүдүрерин 1954 чылда 675 муң кезек база 1955 чылда 890 муң кезек чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 4 катап көвүдөдир.

43. Дадарбас кандан кылыр шопулактар бүдүрерин 1954 чылда 11,7 миллион кезек болгаш 1955 чылда 17,2 миллион кезек чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге 5 катап көвүдөдир.

44. Керосинкалар болгаш керогазтар бүдүрерин 1954 чылда 2966 муң кезек база 1955 чылда 3843 муң кезек чедирер, тодаргайлаарга 1950 чыл-биле дензээрге барык 3 катап көвүдөдир.

45. Демир оруннар бүдүрерин 1954 чылда 13,5 миллион кезек база 1955 чылда 16,5 миллион кезек чедирер.

Бүдүрүп үндүрүп турар оруннарнын шынарын шыныгызы-биле экижидеринче хемчег алыр, чайырлашкынын, хромировканы, будуушкуну болгаш оруннар бедилдеринин быжыглашкынын экижидер.

46. Мебель бүдүрүлгезин хөгжүдөрүнче болгаш шынарнын экижидеринче министрствозулар болгаш ведомствозулар чогуур кичээтпей салбаанын айтыр. Мебель бедеткээр талазы-биле бүдүрүлгө күчүлери, ыланга ССРЭ-нин Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүн министрствозунун бүдүрүлгелеринин талазы-биле кошкөк өзүп турган.

Бедеткеп турар мебельдин ассортиментин кызыгаарлатыган, Дээди болгаш бириги класстын мебели, эйи тудуп кылган мебели, ном шкафтары уруглар мебели, ол ышкаш «ийи өрээлдиг болгаш үш өрээлдиг квартираларнын байдалына таарымчалыг мебельдер мырынай эвээш бүдүрүп үндүрүп турар. Садыг четкилеринге, ыланга чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгелеринден кирит турар мебель куу шынарлыг болгаш садип алыкчыларнын негелдерин харым-лавайи турар.

ССРЭ-нин Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүн министрствозунга база эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдири болза:

а) Мебель бүдүрүлгезинин үндүрүп турары мебельдин ассортиментин калбартып, база чоңуну негелдеш бедээ мебель кылыгларын бүдүрүп үндүрерин калбартырын чурттуг район бүрүзүнге баш бурунсаар көрүшөөн, ээлиг студлар, буфеттер, палыг болгаш иштиги хеп шыгжаар шкафтар, ном шкафтары, диваннар, уруглар мебелини база ийи өрээлдиг болгаш үш өрээлдиг квартираларнын байдалына мебель чүүлдерин бүдүрерин дыка улгатыраарын хандырар;

б) Дээди болгаш бириги класстын мебелини кылырын улгатырар;

в) Фанер кылыгыг мебельдин болгаш эштеп алыр конструктивилг мебельди кылырын калбартырынын, мебельдин хевирлерин болгаш ону сиңип кылырын экижидеринин, үнелиг ыштаан мебельдин имитационут сиңилишкенин калбаа-биле шингээдиринин болгаш бедик шынарлыг дозу-будулга материалдарын, мебель шагар өңстерин, көрүчүктерин болгаш фурнитуралыг каасталгаларны ажылгаарынын түсели-биле ажылдап кылып турар мебельдин шынарын дыка беддер.

47. Эки кылыгыг чемоданнарын үндүрерин хандырбышаан, садылгап турар организасталар-биле дугуржулга ёзуугаар ассортиментинге, бедик шынарлыг фурнитуралыг каасталгалыг язы-бүрү хевирлерин болгаш хемчээлдерин чемоданнарын, нитро дозу-биле шыптыгачан фибровый чемоданнарын, чемодан кылыр тускай картондан кылган быжыг, чинк болгаш эки будутунган хартон чемоданнарын кылып бээрин ССРЭ-нин Ыяш болгаш саазын үлетпүрүнүн министрствозунга хүлээдири.

48. Калбак хереглелдин үлетпүр барааннарын бүдүрүп үндүреринге черлеринин бот-үнезин моон сонгаар чингедир чингеттин болгаш беш продукциянын когарал-чидиришкенин кызырар, барааннарын шынарын экижидип тургаш, үнер чарыгдалдарын болгаш эргилденин чарыгдалдарын эвээжедип талазы-биле хемчеглерин ажылдап кылырын болгаш чорударын ССРЭ-нин Калбак хереглелдин үлетпүр барааннарыннын министрствозунга, Центропромсоветке, эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдири.

49. Калбак хереглелдин шингээди алдыгын барааннарын бүдүрүп үндүрерин ССРЭ-нин Садыг минис-

терствозунун чөпшээрели чокка күрүне болгаш кооперация үлетпүрүнүн бүдүрүлгө черлеринин соксадырын хоругдаар.

50. Министрствозуларнын боттарынын шуут планнап турары калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүреринин планнарыннын төлөвлелини, ол барааннарын бүдүрүп үндүрерин дыка калбартырын болгаш ындыг барааннарын кылырын садылгап турар организасталар-биле дугурушкан хемчээлдерге чедир үндүрерин барымдаалавышаан, көөрүн министрствозуларга болгаш ведомствозуларга база эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдири.

Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринин ажылдап кылып турары калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүрерин калбартып дугайында

51. Эвилелдешкен республикаларнын чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринде калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүрүп турарынын денели ол барааннарга чоңуну өзүп турар хереглелдеринге дүүшпейи турарын демдөгээр.

Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын системанын да мебель, радиоприёмниктер, патефоннар, чадаг-тергелер, демир оруннар, демир болгаш шаажан аяк-савалар, амьдырал хереглелдин соодулагаларын, уруглар тергежигештерин, чүве чуур машиналарын, хаалга-сонга херекселдеринин кылыгларын болгаш калбак хереглелдин өске-даа барааннарын бүдүрүп үндүрерин онза багай хөгжүтүнгөн.

Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринде калбак хереглелдин барааннарын кылыр талазы-биле бар болуп турар бүдүрүлгө күчүг багай ажылгалыктыг турар болгаш боттарынын чингетти базазы шуут четпес хөгжүтүнгөн.

Республикаларнын Министрлер Чөвүлелери, облкүүскомнаар, крайкүүскомнаар, хооркүүскомнаар болгаш райкүүскомнаар чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын ажылыгын кошкөк удуртуг, чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын хөгжүлденин херээнге инициативанын эвээш илередип, бүдүрүлгө черлеринин калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүрерин улгатыраарына эргежок чугула дузаны көргүспейи турар, чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын ажылдап кылган продукцияны чоңуну хереглелдерин хандырарын чугула үнер дөзү болур дээрин өөренип көрбейи турар.

Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын хөй-хөй бүдүрүлгө черлери бүдүрүлгө сорулгаларына таарымчалыг чуртталга бажынарында болгаш чер ишти бажынарыда тургустунган, элээн каш бүдүрүлгө черлеринин хестери дензээр талазы-биле сыжмарлашкан. Бүдүрүлгө черлеринин улуг кези кошкөк механизастатынган, эргижер биче бүдүрүлгө черлеринин иди аймаа, хеп аймаа септээр талазы-биле мастерсаваларнын болгаш пайльоннарын база химиктиг ашталганын четкизин, а ол ышкаш мебельдер, чадаг-тергелер, даарныр машиналар, патефоннар, радиоприёмниктер, телевизорлар септээр талазы-биле мастерсаваларнын четкизин калбартырын хандырар, ол бүдүрүлгелеринин таарымчалыг тургустунган, септелге ажылдарыннын шынарынча база хүлээп алдынып турар чагыларнын хуусаазында күсөтинеринче кол кичээтпейи салыр.

52. Калбак хереглелдин барааннарын бүдүрүп үндүрерин дыка улгатыраары болгаш оларнын шынарын беддилери республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринин, облкүүскомнаарнын, крайкүүскомнаарнын, хооркүүскомнаарнын болгаш райкүүскомнаарнын, чер-чер болгаш одалга үлетпүрүнүн министрствозуларнын эвилелдешкен республикаларнын чер-чер үлетпүрүнүн министрствозуларнын, Центропромсоветке база эвилелдешкен республикаларнын тывыш кооперациянын Чөвүлелдеринин эн чугула сорулгазы деп санаар.

53. Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринге калбак хереглелдин чүүлдерин бүдүреринин улуг өзүлдезин хандырары-биле эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге болгаш центропромсоветке хүлээдири болза:

а) Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринге доктадып тургускан даалгаларын хүсөдирин хандырар талазы-биле хемчеглерин бир ай хуусаада ажылдап кылыр болгаш бажылаар;

б) Эн эки хевирин болгаш модельдин кылыгларнын чаа хевирлерин бүдүрерин шингээди алыр

талазы-биле хемчеглерин бир ай хуусаада ажылдап кылыр болгаш бажылаар;

в) Чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринге чаа техниканы, мурыкчы технологияны калбаа-биле шингээдири, конвейерлерин ажылдап тургаш бүдүрүлгенин соксаал чок методун организастаар, а ол ышкаш күрүне болгаш кооператив үлетпүрүнүн мурыкчы бүдүрүлгө черлеринин база бүдүрүлгенин чартыккы ажылынын дуржулгазын калбаа-биле ажылаар;

г) 1953—1955 чылдарда чер-чер үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгө черлеринин бүдүрүлгө күчүгүн ажылгаарын дыка экижидерин, продукциянын бот үнезин чингедирин болгаш бүдүрүп үндүрүп турар барааннарыннын шынарын бедилерин хандырар специализасташкынын чорудар;

д) Ырадыр болгаш удур-ледир сөөртүлгени кызырар база чер-черинин бүдүрүлгезинин күсели-биле калбак хереглелдин барааннарына чоңуну негелдериин улун долу хандырар сорулга-биле калбак хереглелдин барааннарыннын бүдүрүлгенин районнаар аайы-биле улам шын тургузарын хандырар;

е) Чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгелеринге чоңуну хереглелдин турары барааннарын бүдүрүп үндүрерин соксадыр, ассортиментилерин калбартырын болгаш продукцияларнын шынарын, ол продукциянын шынар талазы-биле эвилелди болгаш эвилелдешкен республика чагыргалыг бүдүрүлгө черлеринин үндүрүп турары продукциядан кудулаавас кылдыр экижидерин хандырар;

ж) Чурт болгаш кооператив үлетпүрүнүн бодуну чингетти базанын калбартып болгаш дыгтен материалдарын, фанерлерин, аргыларын, алгы-кыштыг болгаш алгы-кеш сслукчуларнын, мебель болгаш металл фурнитураларнын, будуктарнын болгаш өске-даа хевирин чингээдин база материалдарнын бүдүрүлгезин улгатырар;

з) Чоңуну амьдырал хандырдыгынын талазы-биле чурт үлетпүрүнүн болгаш тывыш кооперациянын бүдүрүлгелеринин ажылын экижидер болгаш ательелерин иди аймаа, хеп аймаа септээр талазы-биле мастерсаваларнын болгаш пайльоннарын база химиктиг ашталганын четкизин, а ол ышкаш мебельдер, чадаг-тергелер, даарныр машиналар, патефоннар, радиоприёмниктер, телевизорлар септээр талазы-биле мастерсаваларнын четкизин калбартырын хандырар, ол бүдүрүлгелеринин таарымчалыг тургустунган, септелге ажылдарыннын шынарынча база хүлээп алдынып турар чагыларнын хуусаазында күсөтинеринче кол кичээтпейи салыр.

54. Область хуваалдары чок эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге, автономну республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге, облкүүскомнаарга, крайкүү

ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинде болаш СЭКП Төп Комитетинде

Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп үндүрерин калбартыр болгаш оларнын шынарын экижидер дугайында

(Төпчүзү. Эгеги 1—2—3 арынарда). дүрүлгө черлеринин тудушкунунче болгаш калбартышкынине угландырган район (хоорай) үлөтпүрүнүн чымдаларын районнар аразына таарыштыр хуваар.

55. Эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге моон дараазында эргени тыпсыр:

а) Область, край АССР-нин республика чагыргалыг чурт үлөтпүрүнүн, база ол ышкаш район болгаш хоорайнын чурт үлөтпүрүнүн, республика чагыргазында турар хоорайларнын, область край болгаш АССР төптеринин чурт үлөтпүрүнүн бүдүрүлгелеринин капитал тургузушкунунче угландыган чымдаларнын би чедир хуузу ол областтарда, крайларда болгаш АССР-де районун чурт үлөтпүрүнүн эргежок чугула чымдалары чок бүдүрүлгелерин тударына болгаш калбартырына, база ол ышкаш область, край, АССР-нин республика чагыргалыг чурт үлөтпүрүнүн капитал тудушкунунун бадылатынган планиридан дашкаар бүдүрүлгө черлерин тударына болгаш калбартырына ажыккалары-биле таарыштыр хуваар;

б) Чиг-эттин шынарын хынаар, бүдүрүлгенин организациязын экижидер, чаа технологияны непередир болгаш чурт үлөтпүрүнге болгаш тывыш кооперациязына доктааткан ажылдакчыларнын санынч болгаш аялдуу телеринин фондуларынын талазы-биле лимиттерин хемчээлин эзугаар кылыгыларнын ассортиментин экижидер төлөздө, конструктор-технологтук бюрларнын болгаш лабораторияларнын область, край организациязынын база чурт үлөтпүрүнүн болгаш тывыш кооперациязын бүдүрүлгелеринин чанына тургузар.

56. Калбак херегелдин барааннарын болгаш аш-чөм барааннарын, тудуг материалдарнын, одаар чүүлдерин бүдүрүлгезин, чоңуун амыдырал хандырылганынч талазы-биле бүдүрүлгелерин калбартырына болгаш организациязына чээлилерин бир бүдүрүлгенин чарыгалында облуккомнарнын, крайкүүскомнарнын болгаш автономнуг республикаларнын Министрлер Чөвүлелдин дилээн эзугаар чээлин алган соонда ийн дугаар чылында эгелээш төлөзери-биле 2 миллион чедир рубльди бирден алды чыл чедир хуусаага район, хоорай, область, край, АССР-нин республика чагыргалыг бүдүрүлгелеринге тысып турарын үлөтпүр банкызына хүлээдир.

57. Чоңуун хандырап талазы-биле бүдүрүлгелерин болгаш чепселээшкенин (электрик станциялары, суг дамчыдыкчылары, парикмахерскаалар, чунар бажынар, хеп чуур черлер, душевой тургузулгалар) тудушкунунча болгаш калбартырына, база ол ышкаш черлерин тудуг материалдарын бүдүрүлгезин болгаш бүдүрүлгелерин тударына болгаш калбартырына крайкүүскомнарнын болгаш хооркомнарнын дилээн эзугаар бир бүдүрүлгеге-ле 500 муң рубль чедир хемчээлдиг чээлин 5 чыл чедир хуусаага тысып турарын төп коммунал банкыга хүлээдир.

58. Калбак херегелдин барааннарын болгаш аш-чөмнинч барааннарын, тудуг материалдарнын, одаар чүүлдүн бүдүрүлгезин калбартыр болгаш организациязына, чоңуун амыдырал хандырылганынч, нинти чөмөнчелгенч талазы-биле бүдүрүлгелерин, ногааларын болгаш фруктуларын белеткээр болгаш болбаазырадып ажылдар талазы-биле техниктиг базаны болгаш калбак херегелдин барааннарын бүдүрүп үндүрерин чөмөнчелгенч база чоңуун амыдырал хандырылганынч калбартыр болгаш организациязына чээлилеринге болгаш садыг организациязынын дилээн эзугаар бир бүдүрүлгеге-ле (организациязыга) 500 муң чедир рубльди бир чыл чедир хуусаага төлөзери-биле тыпсыр;

Тывыш кооперациязын артельдеринге болгаш садыг организациязынын артельдерин болгаш садыг организациязынын дилээн эзугаар 100 муң чедир рубльди болгаш тывыш кооперациязын область, край болгаш республика Чөвүлелдеринин база херегел кооперациязын эвилелдеринин болгаш үстүндө турар садыг организациязынын дилээн эзугаар бир бүдүрүлгеге-ле (организациязыга) 500 муң чедир рубльди бир чыл чедир хуусаага төлөзери-биле тыпсыр.

59. Район, хоорай үлөтпүрүнүн, база ол ышкаш область, край, АССР-нин республика чагыргалыг чурт үлөтпүрүнүн чымдаларын күсели-биле, район болгаш хоорай үлөтпүрүнүн капитал тудушкунга соругу-дан амортизация шылчидилеринин күсели-биле, база бо доктаалды эзугаар тысып турар чээлилерин күсели-биле боттандырып турар бүдүрүлгелер тударын болгаш калбартырына капитал салышкыннарынч планиридан дашкаар чорудаарын аңаа райкүүскомнарнын болгаш хооркүүскомнарнын шиттирин эзугаар 200 муң чедир рубльди, облуккомнарнын, крайкүүскомнарнын болгаш автономнуг республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринин шиттирин эзугаар 500 муң чедир рубльди, эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринин шиттирин эзугаар 2 миллион чедир рубльди бир бүдүрүлгө бүрүзүнге чарыгадарын чөпшээрээр.

60. Чурт үлөтпүрүндө болгаш тывыш кооперациязында бүдүрүлгө күчүзүнү ажылатпайын турар хей курлавырлар барын демделээр болгаш чурт үлөтпүрүнүн база тывыш кооперациязын бүдүрүлгелеринге калбак херегелдин барааннарын бүдүрүлгезин немей көвүдөдир талазы-биле хемчеглерин, база ол ышкаш түс черин чиг-эдин болгаш күрүнө үлөтпүрүнүн чиг-эт артычыларын калбаа-биле ажылдап алгаш калбак херегелдин барааннарын чурт үлөтпүрүнүн болгаш тывыш кооперациязын бүдүрүлгелеринге бүдүрерин болгаш рынокка чедирерин 1954—1955 чылдарда көвүдөдир талазы-биле хемчеглерин ажылдап кылдырын болгаш бадыларын эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге дагыр.

61. Эң чооку үедө калбак херегелдин барааннарын бүдүрүп турар үлөтпүрүнүн бүдүрүлгезинин тудушкунунун болгаш калбартышкыннын херээнге эргилдени боттандырар. 1954—1955 чылдарда Камышнин, Энгельс, Керей, Барнаул, Сталинабад, Гори, Чебоксары, Ярцево, Омск, Калинин, Серпухов, Фурманов, Кившино, Вышней Волочок, Полтава хоорайларга хөвөн-саазын кылыгыл пөс үлөтпүрүнүн; Минск, Брянск, Краснодар, Иваново, Свердловск, Канск, Чернигов болгаш Павловский Посад хоорайларга дүк кылыгыл пөс үлөтпүрүнүн;

Красноярск, Венеры, Киев (Дарница), Наро-фоминск, Калинин, Ленинабад хоорайларга торгу үлөтпүрүнүн; Смоленск, Орш, Псков, Паневежско хоорайларга лён үлөтпүрүнүн, Чебоксары болгаш Черниковск хоорайларга трикотаж үлөтпүрүнүн; Ульяновск, Улан-Удэ, Великие Луки, Джамбул, Ворошиловград, Таллин, Новосибирск, Сталино, Сталинград, Орёл, Воронеж, Камышов болгаш Базу хоорайларга алгы-кеш, идик аймаанын үлөтпүрүнүн улуг-улуг бүдүрүлгелерин тударын дүргөдир болгаш ажылгалга киирерин хандырап.

62. Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүлгезин бо доктаал-биле доктаатынган хемчээлдерге чер-чер болгаш кооператив үлөтпүрүнүн бүдүрүп үндүрерин хандырып турар күчүлери өстүреринч талазы-биле онаалдарын бир

Пөс-таавы, трикотаж, алгы-кеш болгаш идик аймаанын үлөтпүрүнүн ажылдап турар бүдүрүлгелеринин реконструкциязын болгаш калбартышкыннын 1954—1956 чылдарда чорудар, оларны бедик бүдүрүкчүлүг дерилгелер-биле байыдар.

Table with 3 columns: Year (1954, 1955), Item Name, and Value. Rows include items like 'Аргыг ээргиттери', 'Ооң иштинде хөвөн-саазын кылыгыл пөс үлөтпүрүнүн талазы-биле', etc.

63. Ажылгалга киирер дээн бүдүрүлгө күчүлери хандырап, база ол ышкаш калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп турар бүдүрүлгелерин тудушкунунун талазы-биле эргежок чугула мөңдээшкенин тургузар соругула-биле дараазында чылдарда ССРЭ-нин Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын министрствозунун талазы-биле капитал салышкыннарын хемчээлин 1953 чылда 3148 миллион рубль кылдыр күсөдир деп турарына улур 1954 чылда 5850 миллион рубль хемчээлге доктаадыр.

64. ССРЭ-нин Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын министрствозунун тудуларынга 1954 чылда тудуг-монтаж ажылдарын 922,7 миллион рубль хемчээлге күсөдирин Тудуг министрствозунга хүлээдир.

65. Капитал ажылдарнын болгаш бүдүрүлгө күчүлери ажылдадып кииреринин 1953 чылда доктаатынган планын, а ол ышкаш чуртталга шөлүн, уруглар салтарын болгаш албан черлерин болгаш культурамандыралга төлөвилээн өске-даа тудуларын ажылгалга кииреринин планын 1953 чылда ыяавыла күсөдирин хандыраарын ССРЭ-нин Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын министрствозунга болгаш Тудушкун министрствозунга хүлээдир.

66. Улус ажыл-агыйнын кол адырларнын тудуг организациязына доктаатынган байдалдар-биле ден байдалдарын тудуларга тургузарын барымдалааш, калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүлгелеринин тудушкунун боттандырып турар айтканын министрстволарнын тудуг организациязынын бажыглаарнын талазы-биле ССРЭ-нин Курпланы-биле болгаш ССРЭ-нин Сан Министрствозу-биле дугурушкан хемчеглерин бир ай хуусаанын иштинде ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлелинге кирип келирин ССРЭ-нин Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын министрствозунга болгаш Тудушкун министрствозунга хүлээдир.

67. Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын тургустунуп турар бүдүрүлгелерин чер-черинин тудуг материалдары-биле долу негелдезинге чедир болгаш бирги ээлчегин чурум-биле хандыраарын эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге, облуккомнарга болгаш крайкүүскомнарга хүлээдир.

68. Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүлгезин бо доктаал-биле доктаатынган хемчээлдерге чер-чер болгаш кооператив үлөтпүрүнүн бүдүрүп үндүрерин хандырып турар күчүлери өстүреринч талазы-биле онаалдарын бир

ай хуусаада доктаадып кылырын эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге хүлээдир.

Table with 3 columns: Year (1954, 1955), Item Name, and Value. Rows include items like 'Ажылгалга киирер дээн бүдүрүлгө күчүлери хандырап', '69. Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүлгезинин талазы-биле', etc.

69. Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүлгезинин талазы-биле бо доктаалда доктаатынган онаалдарнын күсөлдезин хандыраарына чурт болгаш одалга үлөтпүрүнүн министрстволарына база чурт үлөтпүрүнүн министрстволарына ажылдаары-биле эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринге 1954 чылда 810 миллион рубль хемчээлдиг капитал салышкыннын үндүрүп бээр, оң иштинде: РСФСР-нин Министрлер Чөвүлелинге—314 миллион рубль, Украин ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—170 миллион рубль, Белорус ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—120 миллион рубль, Узбек ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—20 миллион рубль, Казах ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—20 миллион рубль, Грузин ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—9 миллион рубль, Азербайджан ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—10 миллион рубль, Литва ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—26 миллион рубль, Латвия ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—30 миллион рубль, Киргиз ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—10 миллион рубль, Молдав ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—10 миллион рубль, Таджик ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—9 миллион рубль, Армян ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—10 миллион рубль, Туркмен ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—10 миллион рубль, Эстон ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—30 миллион рубль, Карелия ССР-нин Министрлер Чөвүлелинге—12 миллион рубль.

70. Калбак херегелдин үлөтпүр барааннарын бүдүрүп турар бүдүрүлгелерин чиг-эт-биле, материалдар-биле, оттулар чүүл, электрик энергиязы болгаш дерилгелер-биле долу болгаш үзүктел чокка хандыраарын бирги ээлчегин соругулазы деп санаар.

ССРЭ-нин Министрлер Чөвүлели болгаш СЭКП ТК улустун херегел чүүлдеринин бүдүрүлгезинин күштүг көдүрүшкунун хандыраарын министрстволарнын, ведомстволарнын болгаш эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринин чугула соругулазы болур деп санап, база бо доктаалды ыяавыла күсөдирин хандыраарынч талазы-биле тодаргай хемчеглерин 1954 чылда ажыл-агый планиринын төлөвилелдеринге баш бурунгаар көөрүн министрлерге, ведомство удурткучуларына, эвилелдешкен республикаларнын Министрлер Чөвүлелдеринин даргаларына хүлээдир тур.

Колхозтарда тудуг ажылынын темпизин күштелдирер

СЭКП ТК-нын сентябрь Пленумунун «ССРЭ-нин көдээ ажыл-агыйнын улам ынай хөгжүдөр хемчеглер дугайында» доктаалы чуртун мурунга улуг болгаш харысалгалыг соругуларын салган. Көдээ ажыл-агыйнын мурунга салган соругуларын чедишкенин шиттирлээринге мал ажылын бүгү талаалыг хөгжүдери, ылангыя колхозтарда тудуг ажылын күштелдирери улуг ужу-дузалыг болур. Нинтинин мал ажылын бажыг чөм-суур-биле хандыраарын, колхозтарын организациязын, ажыл-агый талазы-биле бажыглаарынч болгаш колхозчуларнын культурулуг амыдыралын бедирерин херээнге тудуг ажылы бир чугула черин ээлеп турар. Ындыг турбузе, чамдыг районнарын партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органныр колхозтарда тудуг ажылынын ол хире улуг ажык-дузазын чедир үнөлөп көрбөйин турары-биле колхозтарда тудуг планынын күсөлдезин хандыраары турарлар.

Бо чылдын октябрьнын 15-те байдалды алгаш көөрге, областкын колхозтарында чуртталга бажынарын тударынын планы чүглө 32,2 хуу, мал кажаларынын—39,1 хуу болгаш бүдүрүлгенин, культурамандыралдын тудулары 46,8 хуу күсөтинген. Тудуг ажылынын планынын күсөлдезинин шак мындыг чөгөнгич, хождунгай байдалы 1953 чылда 1810 колхозчу өргөлеринын өглерден чырык, чаагай бажынарже шилчедеринин база 116,5 муң баш малды чаагайжыткан кажалар-биле хандыраарынч талазы-биле салган соругулазы үзеринге чедирип турар.

Тудуг ажылынын талазы-биле Сүт-Хөл району онза хождул, чуртталга бажынарын тударынын планын чүглө 3,2 хуу күсөдир, малга 34 кажалар тудар тургаш чүглө 8-ти ажылгалга киирген, бүдүрүлгө болгаш культурамандыралдын 14 тудуларында чүглө 2-ни тудуп тургускан. Би-Хем району 75 чуртталга бажынары тудар планинч тургаш чүглө 16-ны ажылгалга киирген. Барыын-Хемчик району чуртталга бажынарын тударынын планын чүглө 17,8 хуу күсөткен болгаш Танды району малга 33 кажаларнын чүглө 4-түн тудуп тургускан. Үстүндө чижикер ол районнарын партия, совет болгаш көдээ ажыл-агый органныр көшкүн чораан чоңуун сууржун чаагай амыдыралче шилчедеринин болгаш нинтинин малын үдөлгөргө чыгып кажалар-биле хандыраарынч улуг плантиктин болгаш ажыл-агыйжы ужу-дузазын чедир үнөлөп көрбөс чоруктарында ам-даа уламчылавышаан турарын херечилеп турар. Ол ышкаш тудуг ажылыне колхозчу массанын бар күштерин мобилизаставайн, күш-ажылы организастаарынч үндезин—бүдүрүлгө бригадаларын организаставаанын, колхозчуларнын ортузунга тайылбыр массалыг ажылдарын ырактыла четес кылдыр тургусканын болгаш социалистик чарыктарын тудугуларын ортузунга калбарттаанын айттыр турарлар.

Районнарын партия комитеттери болгаш хүүскомнары колхозчуларын сууржун чаагай амыдыралче шилчедеринин херээ кылдыг байдалдыг чоруп турарынч дугайында колхозтарнын партия эге организациязынын секретарьларынын, колхозтар даргаларынч тускай харысалгалыг болур чоруун хандыраарында болур. Тудуг ажылынын планын чүглө бо чылын эвес, харын эрткен 2—3 чылдарын дургузунда бөзүн шүүт үзүп турган колхозтар бар. Чөм-Хемчик районда «Октябрь 30 чыл ою» колхоз (даргазы эш Михайлов) эрткен 3 чылдын дургузунда чангыс-даа колхозчун өгден бажычче шилчиптенин. Бо чылын планынч тудуларында чангыс-даа тудулар ажылдадып кирбээн. Тудуг планын долдур күсөдир болурунч бүгү аргалары ол колхозта бүрүн бар. Колхозта 5 автомашиналар, 3 прицептер болгаш 2 пилорамалар бар. Олар шупту ажылатпайын турар.

Барыын-Хемчик районда «Кызыл тараачын» колхоз (даргазы эш Сеидажы) эрткен 3 чылдын дургузунда чангыс-даа мал кажазын тудуп, ажылгалга киирбээн. Колхозтарда тудуг ажылынын шак мындыг багай байдалдыг чоруп турарынч чылдагысы болза, колхозтарнын баштаар черлери болгаш партия эге организациязы колхозтарда бүдүрүлгенин тудуг бригадаларын кошкак удуртуп, оларны тудуг талазы-биле мергежилдик колхозчулар, коммунистер болгаш комсомолчулар-биле бажыглавайн турарында. Оон ынай колхозтар күсөлдезин тудуг планын долдур болгаш ажык күсөдиринге эки белеткенис, ылангыя тудугта баш удур херегелээр ыяш, даш, туйбу болгаш өскө-даа материалдарын белеткөвөйин турары улуг четтистин бөзөи.

Тудуг бригадаларын четелээр талазы-биле колхозтар баштаар черлери кол кичээнгенин салбайн турар. Чижээ, Танды районда Ленин аттыг болгаш «Кызыл партизан» колхозтарын тудууда чүглө 2—2 колхозчулар ажылдаан аттыг болуп турар. СЭКП райкомнары болгаш райкүүскомнар колхозтарда тудуг бригадаларынч ажыл чорудулазын дугайында колхозтар даргаларынч база партия организациязынын секретарьларынын илеткелдерин райкомнын бюрозунга болгаш район Советтеринин хүүскомнарынч хуралдарына албайн турар болгаш тудуг бригадаларында партбүлүктеринч ажылынга боттуп дузаламчыны чедирейин турар. Сүт-Хөлдүн, Барыын-Хемчиктин СЭКП райкомнары 1953 чылдын дургузунда тудуг ажылынын дугайында чангыс-даа колхозчун даргазынын болгаш партия организациязынын илеткелдин боттарынынч бюрозунга дынаваан. Улуг-Хемчин СЭКП райкому тудуг дугайында Димитров аттыг колхозчун илеткелдин дынаалы, доктаалдын хүлээп алза-даа оң күсөлдезининч хыналдызын организаставаан. Ол ышкаш тудуг бригадаларында солун номчулазы, бесөда, лекция болгаш илеткелдер эзээш чорутунуп турар. Муриакчы тудугчуларын дуржулганын тудугчуларга калбаа-биле непередир ажылдык кошкак чоруп, тудугчуларнын социалистик чарыктынч түнелдерин үндүрбөйин турарын айтыры чугула.

Областын көдээ ажыл-агый болгаш белеткелдер эргелели, ылангыя оң тудушкун эргелели колхозтарда тудуг ажылын сөөлү үедө удуртурунда шүүт хоорулган. Колхозтарда тудугчуларга кандыг-даа техниктиг дузаламчыны кошкактындай, тудугчун шынары дээш демиселди суларатканында колхозтарда тудугуларын шынары дыка четес, четче кылдынымаан, айтынган төлөвилелди үрөп турар чоруктар бар. Областын тудушкун эргелелин кол инженер эш Брагин тудуг ажылын техниктиг боттуп удуртууда-биле хандыраарынч турар. Сөөлү үедө эш Брагин областын социалистик чартылганынч киржиринден ойталап турар. Эш Брагин бодунун совет инженер хүлээлгезинден ойталап, чүс-чүс колхозчуларын сууржун чаагай амыдыралче шилчедерининч база нинтининч муң-муң баш санынч малын чаагайжыткан кажалар-биле хандыраарынч херээ чугула бо давайин, харын бодунун хуу херээ оон бедик көрүп турарын айтыры чугула.

Тудуг планын долдур болгаш ажык күсөдиринге бүгү курлавыр күштер болгаш аргалар бисте бүрүн бар. Ычангаш ам артык кыска хуусаанын иштинде тудуг ажылыне бүгү курлавыр күштерин эвилелдир тургаш, чуртталганын, культурамандыралдын, бүдүрүлгенин болгаш мал кажаларынч тудушкун планын күсөдиринче бүгү күштү салыр херек.

В. ДАВААДОР.

Ажылгалга кирбээн школа

Улуг-Хем районун Ийи-Талда Жданов аттыг колхозтун баштаар чери ында чеди чыл школазынч тудуун чаа өөредилге чылында доор болгаш ажылгалга киирер дугайында районо-биле керээни чарган.

Тудугунч ажылынга 14 кижичи киржикчиле колхозтун тудугчулары ажылдап турган. Тудугунч ажылы баштайгы үедө багай эвес чоруп кеткен болгаш оон тудуунга херегелтивер материалдарын колхозтун «СИС—5» деп машиназынч сөөлтүп эккээп турган.

Харысалгалыг редакторунч оралакчызы М. Н. ЛЮНДУП.